

// RECENSIONS

VICENT J. ESCARTÍ, *Celebrar sant Vicent: festa i literatura. La ciutat de València i les festes dels centenars de la canonització de sant Vicent Ferrer (1455-1955)*, València, Regidoria de Cultura Festiva - Ajuntament de València, 2019, 156 p., ISBN: 978-84-9089-197-1.

Celebrar sant Vicent: festa i literatura. La ciutat de València i les festes dels centenars de la canonització de sant Vicent Ferrer (1455-1955) és un volum de temàtica vicentina, obra de Vicent Josep Escartí, publicat per la Regidoria de Cultura Festiva de l'Ajuntament de València, el 2019, i destinat a convertir-se en una publicació imprescindible per a tot aquell que li agrada conèixer què va passar amb el record de sant Vicent Ferrer, un dels personatges més importants de València, des de la seua canonització fins als nostres dies. El sant va ser, sens dubte, una de les grans figures de València i la seua vida i el seu llegat encara hui continuen recordant-se en la ciutat, amb els diferents altars i festes que cada any es fan per a no oblidar-lo i, els creients, venerar la seua imatge taumatúrgica.

L'autor del llibre, Vicent Josep Escartí, catedràtic de Literatura Medieval i Moderna de la Universitat de València, ha dedicat alguns dels seus treballs a la figura del sant, especialment als seus sermons i a la pervivència del seu record a través del temps. La seua experiència i els seus estudis entorn al sant han facilitat que en el llibre, una obra ben madurada, trobem descripcions i anàlisis brillants de les festes dels diferents centenars de la canonització i en tota la literatura que al llarg del temps se li ha dedicat, no sols en els centenars, sinó quasi al llarg dels diferents períodes per on es mou el relat construït per Escartí. Així, el volum, dividit de forma encertada en etapes que van des dels anys la canonització del sant fins al segle xx, es fa llegidor, sense perdre la dada erudita i acadèmica, fruit de la incorporació de la bibliografia i les dades provinents d'arxius.

La publicació, amb una estructura clara i molt encertada, està dividida en diferents apartats o capítols que prenen com a base l'any de la celebració de

la canonització del sant en els diferents segles i tots els esdeveniments polítics, socials i culturals que envolten les dates que l'autor maneja i estudia amb cura. Abans de començar a fer tot aquest estudi, a més, hi trobem una introducció on ja podem llegir en unes interessantíssimes pàgines per què va ser important la canonització del sant, no solament pel que sant Vicent ha suposat i suposa per a la història de València i per la seua simpatia cap al valencià, sinó perquè el papa que va canonitzar-lo va ser un papa valencià també. Trobem, d'altra banda, el motiu més que justificat de l'edició del llibre, els 600 anys de la mort del frare dominic, una raó ben poderosa per a l'edició d'un volum ben interessant.

En el primer capítol o apartat, «Un valencià als altars: Vicent Ferrer canonitzat per Calixt III (1455)», trobem una perfecta construcció de com van tractar diferents autors en les seues obres els fets més destacats que el sant havia anat fent als llocs on havia estat i se'ns deixa veure com el desig de mantenir i incrementar la devoció al nou i primer sant valencià va començar a augmentar el seu fervor al cap de pocs anys de la mort d'aquest. És evident que ací s'ha fet un treball de recerca i s'ha anat combinant la informació per tal de fer-nos arribar com, arran de la canonització del sant, a mitjan segle xv, les festes i els homenatges comencen a aflorar.

Al segon capítol, «» l'autor ens deixa clar que la profusió d'edicions dels seus sermons i la publicació de vides de sant Vicent prenen el relleu principal per a mantenir viu el record del sant. I així, es fa un repàs de les diferents obres que trobem a partir del canvi de segle. L'autor, a més, té en compte les dades aportades per aquell segle, com ara el fet que la ciutat de València va comprar la casa natalícia del sant, que passà a ser patrimoni municipal, amb la intenció d'augmentar la devoció a qui seria el seu patró. D'altra banda, Escartí també aporta documentació sobre diferents festes de finals del xvi, relacionades amb les relíquies vicentines i destaca, sobretot, la voluntat dels poders municipals per a deixar memòria de les seues actuacions.

El capítol tercer, «La consolidació de la devoció valenciana a sant Vicent en l'Imperi dels Àustries: el centenar de 1655», ens situa al bell mig del barroc, on sembla que hi va haver un interès renovat per la figura del dominic. Si abans trobàvem diferents edicions de la vida del sant i uns reconeixements de caire

més mesurat, el segle XVII va ser procliu a les commemoracions excessives i, amb el centenar del 1655, l'apoteosi del model barroc i valencià de festes urbanes, que se celebren al llarg del segle per la beatificació o la canonització de tota una sèrie de personatges que van omplir d'animació els carrers de la ciutat de València. L'autor combina d'una forma molt enriquidora diferents fonts d'aquell període contenen informació molt rica, sobre la literatura que envoltava aquelles festes, per exemple, i fa un repàs a alguns versos que es van dedicar al sant, com ara villancets, romanços i algunes altres manifestacions culturals de caire popularista que omplien aquell període controlat per unes devocions exaltades i, especialment, plàstiques, que envaïen els carrers de València.

En el capítol quart, «L'apoteosi de sant Vicent al segle XVIII: processons, versos i una naumàquia (1755)», l'autor fa un repàs que està marcat pel final de la Guerra de Successió i l'adveniment de la dinastia dels Borbó com a punt d'inici, i que arriba fins a l'era napoleònica, pràcticament. De fet, la política borbònica va suposar un canvi en les directrius que havien guiat les celebracions del segle anterior, però, pel que fa al cas de sant Vicent, les noves autoritats sembla que no es van sentir incòmodes amb aquell personatge del passat local medieval, i se li van seguir dedicant festes. Al volum d'Escartí, en aquest cas, es fa una ullada al segle amb la intenció de compilar informació sobre aquelles festes, i, en especial, sobre les del 1755, data que és tinguda en compte amb una cura especial, atesa la riquesa de fonts que es conserven sobre aquelles festivitats: edicions, manuscrits i fins i tot gravats que l'autor ha decidit incloure i que ajuden el lector a entendre les manifestacions culturals i religioses d'aquell moment que, d'altra banda, l'autor ha tractat també recentment en un altre volum seu, *Literatura valenciana en les festes a sant Vicent Ferrer (1755)*, publicat per la Institució Alfons el Magnànim - Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació (2019), i on Escartí s'ha centrat en l'anàlisi d'aquest centenar especialment complex i del qual, en el llibre que comentem ací, ens en dona un tast. I així, podem assegurar que el món festiu al voltant del sant, durant el XVIII, va usar el valencià en gran part de les seues manifestacions literàries.

En «Festes, teatre popular i estudis: sant Vicent, fonament de la Renaixença valenciana, amb el cronista Vicent Boix al fons (1855)», capítol quint

del volum d'Escartí, l'autor ens adverteix que la primera part del segle XIX va ser un temps convuls políticament parlant, amb fets com la Guerra del Francès, la reinstauració dels Borbó i els successius canvis d'orientació de la monarquia van influir de forma molt notòria en el tipus de festes que trobarem, especialment en les primeres dècades. Ara bé, com es pot veure, les festes de mitjan de segle ja van suposar un canvi que es va veure reafirmat el 1855, on ens trobem a un pas de l'inici de la revitalització del passat local i en què destaca, especialment, un autor amb una clara voluntat de mostrar com d'important va ser el sant i engrandir-ne la figura: Vicent Boix. Escartí repassa l'aproximació que va fer Boix a les festes dedicades al sant i exalta la voluntat d'aquest d'oferir-nos el món en què es va desenvolupar aquella commemoració. Així, doncs, el volum ofereix dades molt interessants i fins i tot làmines amb imatges d'altars vicentins que apareixien en la premsa del segle XIX i de començaments del segle XX.

El capítol final, «Sant Vicent Ferrer al segle XX: poetes, intel·lectuals i llengua al voltant del sant medieval (1919 i 1955)», es posen de manifest els diferents testimonis de la presència de sant Vicent durant les festes del segle XX a València, i com la seua figura va ser una excusa perfecta per a seguir usant la llengua del poble en les manifestacions literàries lligades al record del sant. En aquest apartat, l'autor recull diferents notícies i dona dades d'algunes obres que es dediquen a recordar els moments clau en la figura del sant: el naixement, la mort i la seua posterior canonització. Escartí, així, ens aporta imatges i dades sobre molts autors del període i analitza la informació que ens ha arribat transmesa per mitjans de comunicació al llarg del segle. En especial, l'autor ofereix un ampli catàleg de noms que en algun moment van publicar notícies, imatges, discursos, poemes i altres escrits al voltant de la figura del sant o que es van fer per a magnificar el seu record, en especial durant els anys de la dictadura del general Franco, moment en què la figura de sant Vicent va permetre publicar en valencià fins i tot a Joan Fuster o a Estellés.

Tancant el volum, trobem una àmplia bibliografia que atorga, si és possible, més qualitat a totes les aportacions d'Escartí, el qual, a més, no s'està de demanar que es continuen fent estudis més aprofundits d'altres aspectes rela-

cionats amb sant Vicent, com ara els populars milacres, de gran tradició a la ciutat de València i en altres llocs.

El resultat de l'obra és òptim, perquè ens fa arribar de manera clara i llegidora una recerca que ha estat segurament complicada, atés que l'autor ha hagut de capbussar-se en l'especificitat de més de sis segles de la nostra història, tot combinant i les dades aportades per autors molt diversos. El volum, doncs, és una obra interessantíssima i, fins i tot, diria que de lectura obligatòria per a tot aquell que vulga entendre la devoció a sant Vicent, més enllà dels aspectes religiosos i com una mostra de la nostra història i de la nostra cultura.

JUAN VICENTE FUERTES ZAPATA
Universitat d'Alacant
juanvifz@hotmail.com